

“Kapital’in yazımının 140. yılına itafen...”

Dr. Gültekin AKARCA
Pratisyen Hekim
Dr. Levent KOŞAR
İşyeri Hekimi, MSG Dergisi Editörü

DÜNYA SERBEST BÖLGESİ VE İŞÇİ SAĞLIĞI

Giriş

İşçi sağlığı ve iş güvenliğine dair gidişat hiç iç açıcı değil. Son dönemde işçi sözcüğünün içinde yer aldığı neredeyse tüm politik tasarımlarda olduğu gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında da emeğe dair kazanılmış hakların nasıl geri alınacağına yönelik incelikli planlar yapılıyor. İş Yasası, Sosyal Güvenlik Reformu, İşyeri Hekimliği Yönetmelik değişiklikleri vb. derken iş güvenliği baret ve maskeye, işçi sağlığı işyerine taşınmış poliklinik hizmetlerine indirgenmiş durumda. Sağlık alanında yürütülen sınıf ilişkilerinden kopuk yaklaşımlar, tartışmaları biçimsel sorunlarda kilitliyor. Halk sağlığı kürsülerinin dışında sağlıkçıların geri kalanı işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına neredeyse hiçbir ilgi göstermiyor. Halk sağlığı kavramı işçi sağlığının çevresini saran kalın bir koza iken, bugün işçi ve halk öznelerinin yerini müşterinin almasıyla tam bir yitmişlik duygusu yaşanıyor. Sanki her şey gerçekliğini kaybetmiş gibi. Ama yüzümüzü bir kez yaşamın aktığı damarlara çevirdiğimizde acının toplumun hücrelerine kadar nasıl pompalandığını görebiliyoruz. Mersin ve Antalya Serbest Bölgesi çalışanlarının aylar önce attıkları çığlıklar nasıl da yakıcıydı. Sınıfın bütününe sorunları, gelip bu alanlarda yumak olmuş, çevresindeki tüm hayatları emip yok ediyor gibiydi. İşçi sınıfının yüzlerce yıllık mücadelesinin ürünü 8 saatlik işgünü yok edilmiş, angarya gelenekselleşmiş, yalnızlaşmış insanların onurları, umutları, düşleri vahşi bir güç tarafından emilip paraya tahvil ediliyordu. İşçi sınıfının genelinde görüldüğü üzere işçiler işe gelirken ne mesainin saat kaçta biteceğini, ne de emeklerinin karşılığını alıp alamayacaklarını biliyorlardı. Serbest bölgelerde yaşananlar sınıfın bütününde yaşananları yoğunlaştıran konkav bir ayna gibidir. Bugün coğrafyamızda herhangi bir işyerinde, her an, herhangi bir nedenden dolayı

işinize son verilebilir, ücretleriniz yok sayılabilir, sosyal güvenlik primleriniz gasp edilebilir vb. Bu sürecin moda adı ise enformelleşmedir. Kuralsızlaşan kapitalizm enformelleşme başlığı altında meşrulaştırılır, olağanlaştırılır. Enformelleşme kavramı yardımıyla kapitalizmin kural dışı olan alanları ile hak gaspıyla kural dışı hale getirilen alanları eşitlenir. Böylece örneğin ev hizmetine giden kadınların üretim şartları ile bir tersanede gemi yapımının taşeronlaştırılıp parçalanmış bir alanında yaşanan kural dışılık aynılaştırılır. Böylece kural dışılık, hakların gaspı, her birisi yapısal ilan edilir. Kapitalizm içinde artı-değer sömürüsüne konu olmayan, bireysel tüketimde kullanılan, üretken olmayan emeğe dair kullanım süreci ile artı değer sömürüsüne konu, üretken tüketimi sağlayan, üretken emek kullanım süreci bir birinden doğası gereği farklıdır. Kapitalizm zamanla artı-değer konusu olamayan bu üretim alanlarını artı-değer sömürüsünün konusu haline getirmeye çalışır. Diğer yanda işçi sınıfı gerçekleştirdiği üretken emeğin sonucu olarak sınıf bilinciyle davranma şansına sahip olur. Bu durum kapitalistleri, emek-gücünün satıcısı olan işçi sınıfıyla kuralları tanımlanmış bir değişim ilişkisine girmeye zorlar. Üretken olmayan emek kullanımının olduğu alanlarda yapılan bireysel sözleşmelerde, cepten ödemeye bağlı olarak kural dışılık neredeyse kuralken; üretken emek kullanımının söz konusu olduğu alanlarda işçiler sermayenin karşısına bir sınıf olarak çıkarlar ve kural talep ederler. Her iki alanı yani üretken olmayan emek ve üretken emek alanlarını aynılaştırarak eşitlemek kapitalizmin hak gaspına dair saldırılarını meşrulaştırmanın bir yolu olarak işlev görür. Kural dışılaştırma kapitalizmin yeni bir evresinin adı haline gelince, kural talebi anlamsızlaşır. Küreselleşme = kural dışılaştırma olur/ olmuştur. Kapitalizm ebedi, sömürü kaderdir artık!

Oysaki küresel rekabet, küresel saldırdır. Pek çokları çocuksu bir saflıkla ülkenin kapitalist gelişmesinin getireceği refahı beklerken, kafası karıştırılmış işçi önderleri 'patronlar kazanırsa işçiler de kazanır' diye demeçler verir. Ama kapitalist iştihanın sonunun olmadığını en iyi serbest bölge işçileri bilir. Mersin'de işçiler kuyudan içtikleri suların zehirlenip hastanelere taşınırken, arkadaşları tuvalete gitmek için bile kart doldurmaktadır. İyileşen işçiler iş başı yaptıklarında artık damacana su içmektedirler. Aldıkları 200–300 milyon TL. aylıktan içtikleri suyun parasının kesildiğini gördüklerinde ise hiç şaşmazlar. SSK'lı olmak lütuf, 12–16 saati bulan çalışma süreleri ise zorunludur. Baret, eldiven, kulaklık, maske değildir işçi sağlığı; uykudur, sudur, aştır, ekmektir. Tüm dünya Mersin Serbest Bölgesi, Mersin Serbest Bölgesi tüm dünyadır. Çünkü sermaye dünyanın serbest bölge olmasını ister.

Yerel Değil Küresel, Yeni Değil Tarihsel

Bugün yaşananlar ne yereldir, ne de yeni. İş kazası ve meslek hastalığı geçirenlerin ve/veya ölen insanların çokluğu kadar, bunların nedenlerinin anlamsızlığı (siz bunu yazının bütünü içinde anlaşılabilirliği olarak okuyun), önlenebilirliği ve bazen de bilinmemesi (siz bunu bilindiği halde belirsizleştirilmesi, gerçeklerin unutturulması olarak okuyun) nedeni ile önlem alınmaması (siz bunu kapitalizmin azami kar yasası içinde önlem alınmaz diye okuyun) gibi bir dizi sorun, ülke ve dünya gündeminde karşımızda durur.

Sorunlar da durur, bir şeyler yapması gerekenler de... Üstelik ülkemizde TC. Çalışma Bakanlığı'nca ve dünyada da Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü gibi otoritelerce iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenabilir olarak nitelendirilmesine rağmen.

'Önlenbilir' denilmesine karşın, sistemin doğası gereği önlenemeyen ve önlenemeyecek olan iş kazaları ve meslek hastalıkları kayıtlandırılmamakta, istatistiğin büyümlerinin ardına gizlenmektedir. Rakamlar değil midir aç tok, toku aç gösteren? Yirmi beş milyonu sağlıklı da gösterir.

Türkiye'de çalışan nüfus tahmini olarak 25 milyondur. Tahminidir çünkü işçi ne borsada kotedir, ne bilançoda gelir. İş kazası ve meslek hastalığı

potansiyeli ise sadece 5–6 milyon işçi için kayıtlandırılmaktadır. Üstelik bu kesimin içinde bildirilmeyen iş kazaları ve meslek hastalıklarının da olduğu bilinen bir gerçektir.

'Ülkeler arasında değişmekle birlikte yılda her 100 bin işçi için 20–100 iş kazası olgusu beklenmektedir' (1) denilmesine karşın; 'Dünyada her yıl 270 milyon iş kazası oluyor ve bu kazalardan da her gün 5 bin kişi yaşamını yitiriyor. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, 160 milyon kişi mesleklerinden kaynaklanan hastalık geçirmiş. 22 bin çocuk ise iş kazalarında ölmüş...Uluslararası Çalışma Örgütü kaynaklarına göre ise her yıl 1.2 milyon kadın ve erkek iş kazaları ve meslek hastalıkları dolayısıyla hayatını kaybediyor. Yine aynı kaynaklara göre, her yıl 250 milyon insan iş kazaları, 160 milyon insan da meslek hastalıkları sonucu ortaya çıkan zararlara maruz kalıyor.' (2) Söz konusu işçiye rakamlar tahminidir.

Çeşitli ülkelerde, kayıtlara yansıyan iş kazaları sonucu kayıp iş günleri (Hiçte tahmini değildir. Tek tek sayarlar.) değerlendirildiğinde, insan emeğinin emperyal-kapitalist dünyada ne kadar hoyratça kullanıldığını görmek mümkündür.

Ülkeler	Kayıp iş günleri
ABD	42.982.700
İspanya	22.573.400
Kenya	5.068
Tunus	364.942
Macaristan	3.067.800
Türkiye	2.290.570

Kaynak: ILO İstatistik Yıllığı (Aktaran: Gürbüz Yılmaz, www.isguvenligi.net, İş Kazalarının Maliyeti yazısı, 31 Aralık, 2002).

Kapitalizmin egemen olduğu ABD ve AB ülkelerinde ve Türkiye'de de durum farklı değilken; Türkiye'de ve dünya genelinde çalışma yaşamını düzenleyen mevzuata göre işverenin işçiyi koruma, işçinin sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önlemleri alma borcu bulunup, bu konu ile ilgili mevzuat hükümleri emredici niteliktedir. İş Kanunu'nun 77. maddesine göre 'İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmamak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.' ve Borçlar Kanunu'nun 332. maddesi de aynı yükümlülüğü düzenlemiştir. Yargıtay içtihatlarına göre, 'İşveren, sadece işin

niteliğine uygun koruyucu madde vermekle yükümlü olmayıp verdiği malzemenin kullanılmasını sağlamak ve önlemlerin uygulanıp uygulanmadığını sürekli ve etkin bir biçimde denetlemekle yükümlüdür.' denilmesine rağmen, hal buna uymaz. İşliklerin rutubetli, kirli atmosferine sıkıştırılan mevzuata bile uymayan çalışma şartları, rekabetin yasasının kapitalizmde yazılı tüm yasaların üzerinde olduğunu gösterir. Dünya ve Türkiye'de iş kazaları ve kazalara bağlı ölümler ile kaybedilen iş günleri de bunu göstermektedir. Bu durum kapitalizme özgü genel/yapısal bir durumdur.

"Türkiye'de her 6 dakikada bir iş kazası olur (tahminen), her 6 satte bir işçimiz hayatını kaybeder. Bu evlerden çıkan ve çocuklarının geçimlerini sağlamak için çalışmaya giden 4 işçinin akşamları evlerine dönememeleri anlamına gelmektedir. İstatistikler (üstelik de saklanan, bildiri mi yapılmayan, çarpıtılan haliyle) her 2.5 satte 1 işçinin iş göremez hale geldiğini açıklamaktadır. Oysa ki, yapılan araştırmalar iş kazalarının %50'sinin kolaylıkla önlenilecek kazalar olduğunu, %48'inin sistemli bir çalışma ile önlenilebileceğini ve %2'sinin ise önlenemeyeceğini belirtmektedir. Bu da bizlere iş kazalarının %98 önlenilebileceği gerçeğini göstermektedir." (3).

Meslek hastalıkları verileri de kapitalizmin yapısı gereği insana verdiği önemi (!) göstermektedir. Belçika'da 6 bin, Almanya'da 84 bin, İtalya'da 54 bin ve ABD'de 28 bin meslek hastalığı tanısı söz konusu iken ülkemizde bu sayı 400'dür. 'Ülkeler arasında değişmekle birlikte, yılda her bin işçi için 4-12 meslek hastalığı olgusu beklenmekte' (1) değil miydi?

'Modern zamanlar' da işçi sağlığı ve iş güvenliği, ister istemez bizleri Charlie Chaplin'in 'Modern Zamanlar' isimli filmini anımsamamıza neden oluyor. İzlemiş ve/veya duymuşsunuzdur. 1930'lu yıllarda yapılan bu film, kapitalizmin işçiyi nasıl tekipleştirdiğini, bantlarda ve dev makineler arasında çalışan insanların nasıl birer makina parçası haline geldiğini, yoğun iş temposu sonucu işçinin nasıl çıldırarak noktaya geldiğini mizahla harmanlayarak anlatır. Sermayenin daha fazla kâr hırsının, kapitalizmin sömürde sınır ve kural tanımayan ve hatta kendi koyduğu yasayı da çiğneyen vahşi yüzünün işçilerin sağlığı üzerinde yarattığı tahrir-

atı görürüz bu filmde. Koca koca çarklar arasında öğütülen yaşamları görürüz.

Anlaşılabacağı üzere; geçmiş, bugün ve gelecek tarihselliği içerisinde Mersin yerine Manchester'ı, 2007 yerine de 1867'yi ve/veya 1930'ları koysanız da Türkiye ve dünyada bir şey değişmemekte ve aşağıdaki alıntının yazım tarihi bugünden tam 140 yıl önce olmasına rağmen yine bugünü işaret ettiği görülmektedir.

"Sınai çevrimin genel devresel değişimleri ve her sanayinin, etkisi altında kaldığı pazardaki özel dalgalanmaların yanı sıra, yılın, deniz ulaşımı için uygun mevsimlerinin belli aralıkla değişmelerine, moda ya da en kısa zamanda karşılanması gereken büyük siparişlerin birden bire yapılmasına bağlı olan ve 'mevsim' adı verilen değişimleri de hesaba katabiliriz. Bu gibi siparişler verme alışkanlığı, demiryolları ve telgrafın gelişmesiyle artmıştır. 'Demiryolu şebekesinin ülke düzeyinde yayılması, kısa süreli siparişleri fazlasıyla dürtüklemektedir. Şimdi müşteriler her onbeş günde bir ya da buna yakın sürelerle, Glasgow, Manchester ve Edinburgh'tan, bizim mal verdiğimiz toptancı mağazalara geliyorlar, eskiden yaptıkları gibi stoktaki mallardan almak yerine, hemen yerine getirilmesini istedikleri ufak siparişler veriyorlar. Yıllar önce, gelecek mevsimin taleplerini karşılamak için biz daima durgun zamanlarda çalışabiliyorduk, ama şimdi, o zaman ne olacağını daha önceden kimse kestiremez.' (Child. Empl. Comm. IV. Rep).

Henüz fabrika yasalarının kapsamına alınmamış fabrikalar ile manifaktürlerde, mevsim adı verilen zamanlarda beklenmedik siparişler nedeniyle, zaman zaman çok korkunç aşırı çalışmalar görülmektedir. Fabrikalar ile manifaktürlerin ve mağazaların dış uzantıları olan ev sanayileri denilen alanlarda çalışan ve işleri kararlılık göstermeyen işçiler, hem kullandıkları hammadde ve hem de alacakları sipariş bakımından tamamıyla kapitalistin keyfine bağlı bulunurlar ve kapitalistin burada, binalarının ve makinelerinin aşırı yıpranması yönünden bir kaygısı olmadığı gibi, işin durmasından dolayı da, işçinin kendi canından başka uğrayacağı bir kaybı yoktur. Böylece, kapitalist burada, her an kullanıma hazır yedek sanayi ordusu kurma işine girişir ve yılın bir kısmında en insanlık-dışı koşullar altında çalıştırarak bu orduyu

kırıp geçirirken, yılın diğer kısmında da işsizlik nedeniyle ağlıktan öldürür.” (4).

Yukarıdaki tanıklıkta demiryolları yerine bugünün gelişkin ulaşım ve taşımacılık sektörünü, tırlar dolusu yük alan uçakları, konteynırlar dolusu denizasını yük taşıyan gemileri koyabiliriz. Tel-graftaki gelişme pekâlâ bilişim ve iletişimdeki, bilgisayar ve internetteki gelişmeleri çağrıştırmaktadır. Ev sanayileri, taşeronlaşma ve fason üretimle karşılanabilir görünmektedir. Tablonun bu şekilde güncellenmesi popüler bir kavramı akla getirmektedir: Esnek üretim. İş zamanları ya da metindeki anlatımla mevsim denilen dönemlerde ölesiyeye çalıştırılan, diğer zamanlarda da aç bırakılan işgücü de tanıdık değil midir? Esnek işgücü ve esnek istihdam modelinden kastedilen tam da bu değil midir? Yukarıda dikkatimizi çeken başka bir olgu daha bulunmaktadır ancak ona dair yorumumuzu yazının sonuç bölümüne bırakalım.

Peki, nasıl oluyor da, 140 yıl önce yazılmış bir metin, onca tarihsel gelişme ve onca teknolojik ilerlemeye karşın bugünü tasvir ediyormuş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Bunun yanıtını kapitalizmin ekonomi politikasında buluruz.

İşçi Sağlığının Ekonomi Politikası

Kâr ve rekabet; kapitalizmin olmazsa olmaz iki itici gücü. Bu iki faktör ilerlemenin olduğu kadar bir yığın çelişkiler yumağının da anasıdır. ‘Kapitalizm kâr hırsıyla işçileri sömürüyor, bütün acıların kaynağı kapitalistin aç gözlülüğüdür.’ kolaycılığına kaçmadan, kafa karışıklıklarının çözümü için yüzeysel bilgidenden, analize uygun bilgiye yani, bilime başvurmak gerekir. Çözüm bir metanın atmak zorunda olduğu ölüm paradesinin anlaşılmasında gizlidir. Böylece işçinin sağlığı (siz bunu ‘sağlıksızlığı’ diye okuyun) sorununun tek bir kapitalistin aç gözlülüğünden kaynaklanmadığını görebiliriz, baret ve eldivenle çözülemeyeceğini anlayabiliriz.

140 yıldır bilimsel olarak biliyoruz ki metaların değeri üretim süreci içerisinde özel bir meta olan emek gücünün tüketilmesinden gelir. Metanın içerdiği değerin gerçekleşebilmesi içinse ölüm paradesi* denilen dönüşümü geçirmesi yani kendisini değişime sokması gerekir. Değişildiği meta ister özel bir meta, isterse para/genel eşdeğer şeklinde bir meta olsun bu eylem gerçekleşmezse metanın içerdiği değer herhangi bir anlam ifade

etmez. İşbölümünün gelişip meta üretiminin genel bir hal almasıyla metalar arası değişim süreci rastlansal bir olgu olmaktan çıkıp kaide haline gelir. Böylesi bir dünyada her meta kendisini gerçekleştirebilmek için diğer metalarla rekabet halindedir. Bizlerin metalar arasında gördüğu rekabet gerçek dünyada meta sahiplerinin birbirlerine karşı pozisyonlarını belirler. Metaların pazarda kendilerini gerçekleştirme olasılığı ne kadar artarsa sermaye döngüsünün sonal amacı, kendisini genişletme güdüsü o denli doyuma ulaşır. Bu, kapitalisti metalar arasında ki rekabette bir adım öne geçmek, toplam toplumsal artık üründen aldığı payı artırmak için nispi artı değerini artırmaya götürür. Nispi artı değerini artırmınsa tek bir yolu vardır; gerekli emek zamanını düşürmek, yani değişen sermayeyi, yani emek-gücünün değerini düşürmek. Gerekli emek zamanını azaltmanın yolu ise emek üretkenliğini artırmaktan geçer. Emek üretkenliği iki şekilde artar. Bunlardan ilki emek yoğunluğunun artırılmasıdır. Aynı süre içerisinde üretim biçiminin düzenlenişi, işçinin sorumlu olduğu üretim aracı sayısının fazlaştıtılması vb. işletme önlemleriyle kapitalist işçinin üretkenliğini artırmaya çalışır. İkincisi ise birim zamanda daha fazla üretim gerçekleştiren üretim araçlarının geliştirilmesidir. Yeni üretim araçlarının/ teknolojinin üretim sürecine girişi emek üretkenliğini ve nispi artı değerini artırırken paradoksal olarak kapitalistin el koyduğu toplam artı değer kitlesinin azalmasına ve düşen kâr hadleri yasaı uyarınca, kârlarının düşmesine neden olur. Sabit sermaye büyürken, kârlar düşer. Bu durum rekabeti yeniden kamçılaman ve sarmalın daralmasına yol açan bir sonuç doğurur. Sistemin aşamadığı çelişki budur. Kapitalizmin bunalımına giden bu yolda kapitalistin var olma, yok olma savaşı çetin bir hal alır. Tek bir kapitalistin nispi artı değer oranını artırma çabasının, yani rekabetin sonucu olarak azalan kârların ve toplam artı değer kitlesinin telafi edilmesinin yolu mutlak artı değerini artırmaktan geçer. Yani işgünü uzatılmalıdır. Bir iş gününün uzunluğunu eğer sınıf mücadelesi belirlemezse fizik yasaları belirler. Çünkü gün 24 saattir. Kapitalist iş gününü fiziksel sınırlarına değin taşır. 8 saatlik iş günü mü? İşçiyi 16 saat çalıştırabileceksen neden 8 saat çalıştırsın? Emek sömürüsü sınırları aşılır, kapitalist sınıf emek yağmasına girişir. Marks

Kapital'de özel bir meta olan emek-gücünün yağmasını şöyle tanımlar. "Emek-gücünün kullanılması ile yağma edilmesi birbirinden çok farklı şeylerdir. Ortalama bir işçinin (normal miktarda iş görerek) yaratabileceği ortalama zaman süresi 30 yıl ise, senin bana emek gücümün karşılığı olarak günde ödediğin miktar, emek-gücümün toplam değerinin 1:365x30 ya da 1:10950'i olur. Ama sen bunu 10 yılda tüketirsen, onun toplam değeri olan 1:3650'si yerine 1:10950'sini ödemiş olursun; yani benim metamın günlük değerinin ancak 1:3'ünü ödemekle, sattığım metanın her gün 2:3'sini çalmış olursun. Bir günlük emek-gücü için bana para ödediğin halde, onu üç gün kullanmış olursun. Bu, hem aramızdaki sözleşmeye, hem de değişim yasasına aykırıdır." (5).

Dün ile bugün arasında kapitalizmin çelişkilerinin derinleşmiş olması dışında hiçbir fark yoktur. Bu çelişkiler günümüz neo-liberal saldırı şiddetinin gerekçelerini de açıklamaktadır. Bir yanda fonlarda birikmiş, üretimle ilişkisi kopmuş, spekülasyon nitelikli trilyonlarca dolar; diğer yanda muazzam düzeyde bir üretim kapasitesi. Bir yanda kendisine pazar arayan metalar, diğer yanda tüm hakları gasp edilmek istenen milyarlarca işçi. Sermaye için çözüm esnek üretim ve esnek iş-gücü piyasalarının inşasından geçmektedir. Yapılması gereken: Pazarı yeniden tanımla; Talebi yönet; Talebe uygun, anında üretimi yapılandır. Üretim süreçlerini mobilize et, parçala. Yani işbölümünü artır; El altında istenildiği süre ile çalışacak, ucuz iş-gücü yarat; Ucuz iş gücü için yedek iş-gücü ordusunu büyüt; Yedek iş-gücünün sınıfın bütünü üzerindeki baskısıyla sömürüyü derinleştir; Kârları artır, krizi çöz.

Sorun Sistem Sorunudur, Çözüm de...

Bu planın tek bir eksiği vardır. Birinci alıntıda altını çizmeden yazının sonuç bölümüne bıraktığımız fabrika yasaları. Yani işçi sınıfının mücadelesi. İşçi sınıfının mücadelesi bir haktır. Kapitalizmin ekonomi-politik yasaları uyarınca bile bir haktır.

'Görüyorsunuz ki, çok esnek sınırları olmasından başka, meta değişiminin niteliğinin kendisi de, ne işgünü için, ne de artı-değer için sınır tanıyor. Kapitalist alıcı kişiliği içinde iş gününü mümkün olduğu kadar uzatmaya ve elinden gelse bir

işgününden iki işgünü çıkartmaya çabalama hakkını kendisinde görmektedir. Buna karşılık, satılmış olan meta özel niteliği, onu satın alanın tüketme isteğine bir sınır konulmasını gerektirmekte ve işçi, işgününün belirli normal bir süreye indirilmesini isterken, satıcı olmaktan gelen hakkını kullanmaktadır. Öyleyse burada bir karşıtlık, her ikisi de değişim yasasının damgasını taşıyan iki hak arasında bir çatışma vardır. Eşit haklar arasında son sözü kuvvet söyler. Ve bunun için de, kapitalist üretim tarihinde, işgününün belirlenmesi, sürüp giden bir savaşımın kolektif sermaye, yani kapitalist sınıf ile kolektif emek, yani işçi sınıfı arasındaki savaşımın bir sonucu olarak kendisini gösterir.' (6).

Bugün mesleki riskleri, meslek hastalıklarını, iş kazalarını vb. tartışabiliriz. Hekimler için ek istihdam olanağı olarak işyeri hekimliğini görebiliriz. Ancak uyku uyuyamayan, emeğinin karşılığını alamayan, temiz suya dahi ulaşamayan işçiler için yürüttüğümüz tartışmaların gerçekliği nedir? Bugün serbest bölge işçileri için en iyi sağlık tedbiri, ellerinden alınmış olan örgütlenme ve grev hakkı değil midir? İşçi sağlığı ve iş güvenliğini bozan temel faktör sistemin kendisi ise tartışılması gereken nokta burası olmamalı mıdır? 'Sorun sistem sorunudur.' denildiğinde hemen indirgemecilik suçlaması peşi sıra gelir. Bunu birbirimize anlatabiliriz ama Mersin Serbest Bölge işçilerine anlatabilir miyiz? Yarın dünya bir serbest bölgeye döndüğünde kendimize anlatabilecek miyiz? Evet! İşçi sağlığı bir sistem sorunudur. Ve sistemi tartışmadan işçi sağlığının tartışılması ise olanaksızdır.

Kaynaklar

1. Harrington, 1998:29 dan aktaran Kayıhan PALA, TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2000.
2. Cemalettin GÜRİSOY, Sabah Gazetesi, 07 Mayıs 2007.
3. www.isguv.com adresinden aktaran Resul KURT, İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi, Dünya, 12 Mayıs 2006.
4. Karl MARKS, Kapital, Cilt 1, Sf: 489, 2. Baskı, Sol Yayınları.
5. Karl MARKS, Kapital, Cilt 1, Sf: 248, 2. Baskı, Sol Yayınları.
6. Karl MARKS, Kapital, Cilt 1, Sf: 249, 2. Baskı, Sol Yayınları.

Dipnot

**Salto mortale* (ölüm paradesi) Marks'ın metaların değişim sürecindeki hareketi için kullandığı bir metaforudur. ●